

CZU: 37.015:33+37.036

CREATIVITATEA ȘI IMPORTANȚA EI ÎN DEZVOLTAREA CAPACITĂȚILOR ANTREPRENORIALE LA ELEVII DIN CICLUL PRIMAR

*Raluca RĂȚOI, doctorand,
Centrul Școlar de Educație Incluzivă Suceava, România*

Summary. This article emphasizes the importance of developing entrepreneurial skills by developing creativity in the primary school student, but also other components necessary for a good entrepreneur (initiative and responsibility, teamwork, tolerance for failure, self-confidence and optimism, independence, desire to win, problem solving, determination and perseverance) in order to develop economic thinking for future adults. starting with primary school to develop future adults an economic thinking in a constantly changing society.

Keywords: *creativity, young school age, entrepreneurship, entrepreneurial skills.*

Nicola consideră că „idealul educațional din societatea noastră presupune formularea unei personalități integral – vocaționale și creatoare, capabilă să exercite și să inițieze roluri sociale în concordanță cu propriile aspirații și cu cerințele sociale” [5, p.112-113]. În același timp, Legea Educației Naționale are o formulare explicită a idealului educațional, care „constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome creative” [3].

În Legea Educației Naționale nr. 1 **este stipulat, de asemenea, că** „Idealul educațional al școlii românești constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru dezvoltarea *spiritului antreprenorial*, pentru participarea cetățenească activă în societate, pentru incluziune socială și pentru *angajare pe piața muncii*” [3].

Curriculumul național pentru învățământul primar și gimnazial din România se axează pe 8 domenii de competențe-cheie recomandate de Uniunea Europeană și care determină profilul de formare a elevului: 1. comunicarea într-o limbă maternal; 2. comunicarea într-o limbă străină; 3. competența matematică, științifică și tehnologică; 4. competența digital; 5. a învăța să înveți; 6. competențe sociale și civice; **7. spirit de inițiativă și antreprenoriat: abilitatea de a pune ideile în practică prin creativitate, inovație și asumarea de riscuri, precum și abilitatea de a planifica și gestiona proiecte;** 8. sensibilizare și exprimare culturală.

La intrarea în școală, imaginația copilului este relativ bine dezvoltată. În munca școlară are loc o antrenare complexă a imaginației reproductive legată de completarea și organizarea semnificației cunoștințelor. „Imaginația creatoare este un proces de transformare pe plan mintal a reprezentărilor și de creare de imagini noi, originale, care oglindesc independența și spiritul creator din partea elevului” [6, p. 135].

Imaginația creatoare se manifestă la micul școlar în produsele activității creatoare, în fabulație, în joc. Ea se exteriorizează, mai ales, în domeniile în care micul școlar a dobandit

unele cunoștințe și și-a dezvoltat o serie de interese și inclinații. În aceste domenii, școlarul mic începe să treacă, treptat, la o activitate de creație ce cuprinde anumite elemente originale. Domeniile în care se manifestă creația artistică la micul școlar sunt numeroase și anume: educația plastică, compunerea literară și compunerea muzicală.

A dezvolta capacitățile antreprenoriale la școlarul mic presupune atât măsurarea creativității cât și utilizarea unor metode de dezvoltare a acesteia, deoarece consider că a fi creativ înlesnește dezvoltarea acestor capacități antreprenoriale.

Având în vedere că profesorul/mentorul are un rol definitoriu în dezvoltarea abilităților antreprenoriale ale elevilor; aplicarea unor metode didactice creative stimulează elevii, dezvoltându-le competențele antreprenoriale?

Școala de bani pe roți un program de educație financiară interactiv, un exemplu de bune practici în lucrul cu școlarul mic pentru a înlesni familiarizarea dar și dezvoltarea în unor concepte și noțiuni financiare, prin joc, fără să fie nevoiți să asculte definiții sau formule. Pe măsură ce parcurg fiecare etapă din lumea banilor, copiii realizează că banii se câștigă greu și se consumă ușor, că nu întodeauna prețul unui obiect este egal cu valoarea lui, că fiecare decizie pe care o iau trebuie să aibă în spate niște argumente bune și o bună informare și că fiecare dintre noi are un impact asupra economiei lumii prin deciziile pe care le luăm.

Programul Școala de bani pe roți se desfășoară anual (în acest an s-a desfășurat pe o platformă online copiii fiind grupați pe categorii de vârstă); aceștia au luat parte la o călătorie în lumea banilor și trec prin cinci etape ale informării și conștientizării, având aliați de nădejde: jocurile, interacțiunea și voia bună. În timpul atelierului, cei mici au învățat despre categoriile de cheltuieli și bugetul personal, au discutat despre valoarea banilor și a obiectelor și au înțeles că aproape toate procesele economice sunt conectate global.

În învățământul tradițional se remarcă în ultimii ani o creștere a diferitelor tipuri de activități (expoziții, concursuri,)prin care se dorește o stimulare a creativității, independenței copilului, spiritului de echipă, dar și formarea unei gândiri critice.

Antreprenoriatul este considerat un motor al dezvoltării, cel care preia riscurile și responsabilitățile unei afaceri. [4, p. 1] „Singurul lucru pe care îl ai pe lumea aceasta este ceea ce poți vinde. Și partea amuzantă e că ești un comis-voiajor și nu o știi.” [7, p. 10]

Conform documentului Comisiei Europene, Educație antreprenorială în școlile din Europa; Strategii naționale, curriculum și rezultate ale învățării (Entrepreneurship Education at School in Europe; National Strategies, Curricula and Learning Outcomes), subiecții care au avut parte de educație antreprenorială se disting față de cei care nu au avut parte de educație antreprenorială prin următoarele elemente: manifestă atitudini antreprenoriale (cunoaștere de sine și încredere în sine, înclinație înspre asumarea riscurilor, spirit de inițiativă, gândire critică, creativitate și îndemânare în rezolvarea problemelor), dețin cunoștințe în domeniul antreprenoriatului (cunoștințe despre oportunități de carieră și piața muncii, termeni de specialitate din literatura economică și financiară, organizarea afacerilor și procese economice), abilități antreprenoriale (comunicare, prezentare, planificare, muncă în echipă, exploatare practică a oportunităților de afaceri). [8]

În contextul celor menționate, școala contemporană este criticată pentru accentul pus pe realizarea formală a programului, în detrimentul dezvoltării gândirii creatoare și totodată, pentru preocupări reduse, dacă nu chiar omiterea sferei emoționale a elevului. În învățământul

tradițional domină desfășurarea ex pozitivă, în cursul căreia elevul rămâne în cea mai mare parte a timpului un receptor pasiv al conținutului. Formarea unei personalități creative, adaptabilă mediului social în continuă schimbare trebuie să devină țelul tuturor celor care se ocupă cu educarea celor care reprezintă viitorul.

Educația Economică și antreprenorială contribuie ca elevii să înțeleagă problemele cu care se confruntă, îi familiarizează cu conceptele economice fundamentale și cu modul economic de gândire. Îi face să-și dezvolte deprinderi de gândire economică și acțiuni eficiente, să-și dezvolte abilități fundamentale de judecată pentru a deveni cetățeni raționali și activi. Ea se constituie ca un domeniu important de formare a personalității elevului prin pregătirea economică pentru viața individuală. [9]

A dezvolta capacitățile antreprenoriale la școlarul mic înseamnă a cunoaște structura lor, a le măsura și a utiliza metode de formare și dezvoltare a lor.

Așadar, fără munca susținută a omului creator, societatea ar involua. Școala este primul factor care formează o personalitate creatoare și, de aceea, „școala de azi are menirea de a ieși în întâmpinarea cerințelor de mâine: aceea de a pregăti generația tânără pentru trecerea din era consumului în era creației.” [4]

Antreprenor devii sau te naști? Definind termenii de antreprenor și antreprenariat am putut identifica câteva caracteristici ale unui antreprenor precum: bun organizator, orientat spre profit, responsabil, pregătit în domeniu, inovativ, etc. Intervin o serie de întrebări: Poate oricine să fie antreprenor? Se poate învăța? Sau ține de talentul înăscut al fiecăruia dintre noi? Din punctul meu de vedere nu poate fi oricine antreprenor, ceea ce se poate învăța sunt noțiuni în domeniu economic, psihologie sau orice informație utilă, însă nevoia de performanță, ambiția, predilecția spre asumarea riscului sunt specifice doar unei categorii restrânse de oameni. [11]

Succesul în afaceri nu are, oricât am încerca noi, o rețetă! El depinde de atât de mulți factori, factori care ne sunt sau nu sub control, încât nu vom putea spune niciodată că dacă vom urma o anumită cale, la capăt vom întâlni succesul. Cu toate acestea s-au realizat nenumărate studii asupra trăsăturilor de caracter ale antreprenorilor fiind identificate, printre altele și:

- **Spirit independent** – aceasta este cea mai importantă calitate pe care trebuie să o aibă un antreprenor, să aibă o continuă pornire spre activități care îi conferă libertate și împlinire; un antreprenor nu se va simți niciodată împlinit într-un mediu în care nu-i sunt apreciate inițiativele, în care nu va fi lăsat să-și pună în practică ideile; un antreprenor caută în mod continuu să fie propriul stăpân, să își asume riscuri și responsabilități sporite; de cele mai multe ori această calitate nu se dobândește ci te naști cu ea.
- **Curaj** - alături de spiritul de independență, este calitatea esențială de care orice antreprenor are nevoie; curajul de a-ți pune în practică ideile, de a-ți le urma obsesiv, de a crede până la capăt în ceea ce alții nu cred că va avea vreă finalitate sau urmă de succes, realizează de cele mai multe ori diferența; cu toții avem idei strălucite în diverse momente ale existenței noastre, foarte puțini însă au și curajul de a-și urma ideile; pentru foarte mulți ideile nu rămân decât la stadiul de gânduri, nu se transformă în realitate, pentru că nu avem curajul de le pune în practică și de a le urma statornic cursul.
- **Pregătire solidă** – această pregătire trebuie să fie complexă, să aibă în vedere atât buna cunoaștere a mediului în care îți desfășori activitatea, cât și cunoștințe bune în ceea ce privește managementul strategic, managementul resurselor umane, marketing,

management financiar-contabil; dacă deții o pregătire solidă, șansele de a pătrunde într-un mediu care se dovedește din ce în ce mai lipsit de oportunități, sunt mai ridicate.

- **Activ social** – dincolo de implicarea în viața economică, un antreprenor va fi activ în domeniul social, va ști să dea înapoi celor care l-au sprijinit în reușita sa, va fi lângă cei mai puțin norocoși decât el prin diverse proiecte sociale, va sprijini tineri capabili, își va oferi experiența și va fi recunoscător mediului din care face parte. [11]

În ultimii ani toți mai mulți autori au încercat să surprindă în lucrările lor cel mai bun portret pentru un antreprenor de succes. Marius Ghenea a subliniat importanța a 13 trăsături necesare unui antreprenor, dar ce e mai important posibilitatea să le dezvolte.

1. Viziune: Prima și poate cea mai importantă calitate a unui antreprenor este aceea de a fi vizionar. Asta nu presupune să fi magician, ci să fi focalizat pe planul de afaceri și să intuiești următorii pași.
2. Inteligență și creativitate: un antreprenor de mare succes este cel care are un nivel ridicat al inteligenței emoționale și poate jongla cu cunoștințele dobândite adaptându-se creativ la situații neprevăzute.
3. Cunoașterea domeniului de activitate: alegerea unui domeniu familiar în care ești pregătit profesional fie că ai fost angajat, colaborator sau voluntar îți poate garanta un minim succes.
4. Perseverența și determinare; de regulă la început de drum când obstacolele sunt mai mari, greselile sunt mai frecvente (din cauza lipsei de experiență), iar tentația de a renunța este uneori uriașă (mai ales ca nici miza nu pare foarte importantă).
6. Charisma și persuasiune; Un antreprenor carismatic este acela care te captivează atunci când îți vorbește despre afacerea lui, pentru că pune pasiune, pentru că știe despre ce vorbește, pentru că are viziune. Un antreprenor cu astfel de trăsături te cucerește și convinge mai ușor pe cei din jur, angajați sau colaboratori.
7. Responsabilitate; antreprenorii sunt oameni care trebuie să dea dovadă de foarte multă responsabilitate. Spre deosebire de cei care nu sunt antreprenori, aceștia sunt răspunzători nu doar față de propria lor persoană și de familia lor, ci și față de toți cei implicați, direct sau indirect, în afacerea pe care un antreprenor o dezvoltă.
8. Decision-maker (să fie o persoană care ia decizii rapide și eficiente); poate cel mai important lucru pe care îl face un antreprenor zi de zi este să ia rapid deciziile cele mai potrivite. Sunt oameni care așteaptă aceste decizii, atât cei de la vânzări, cât și cei de la achiziții, de la financiar, de la producție. Uneori, întârzierea unei decizii poate însemna pierderea unei oportunități sau chiar pierderi financiare reale.
9. Problem-solver. Una dintre definițiile antreprenorului este „acea persoană care se uită la o problemă și o vede ca pe o oportunitate, iar apoi acționează asupra sa”. Niciodată, un bun antreprenor nu vine să prezinte probleme, ci soluții.
10. Gut-feeling (intuiție); Flerul i-a ajutat pe mulți antreprenori să construiască multe proiecte de business de succes.
11. Gândire pozitivă. Într-o afacere de succes gândirea pozitivă este o regulă de bază.
12. Pasiune pentru propria afacere. Orice lucru făcut cu pasiune se simte și devine valoros.
13. Etică personală. Un antreprenor valoros nu încalcă niciodată principiile etice în afaceri sau în viața personală.

14. Încredere în oameni. Orice construiești în viață trebuie să se bazeze pe încrederea pe care o dai ca individ și pe încrederea pe care o primești. Orice parteneriat bazat pe încredere este din start unul câștigat, care poate contribui la succesul unei afaceri alături de alte caracteristici. [1]

Fiind un fenomen multidimensional și o activitate foarte complexă, creativitatea (dar și alte componente ale capacităților antreprenoriale inițiativă și responsabilitate, lucru în echipă, toleranță pentru eșec, încredere în sine și optimism, independență, dorința de a câștiga, rezolvarea problemelor, determinare și perseverență) se finalizează printr-un produs de o valoare individuală, dar mai ales socială, superioară. Lucrul acesta l-a făcut pe E. Landau să afirme că există atâtea forme de creativitate „câte activități; câte aspecte prezintă și natura umană; că ele se manifestă la toate vârstele și la toate culturile; între diferite moduri și aspecte există deosebiri de grad și de nivel”. [2, p. 10-11]

Învățământul primar este prima treaptă din învățământul obligatoriu și are ca obiectiv principal crearea de oportunități egale pentru toți copiii, pentru a realiza o dezvoltare cognitivă, emoțională, psihomotorie și adaptată atât nevoilor individuale cât și sociale.

BIBLIOGRAFIE

1. GHENEA, M. Antreprenoriat. Drumul de la idei către oportunități și succes în afaceri. București: Universul Juridic, 2011.
2. LANDAU, E. Psihologia creativității. București: E.D.P. 1970.
3. Legea Educației Naționale nr 1, publicată în Monitorul Oficial nr. 18.
4. NEGUȚ, N. Cultură antreprenorială. Timișoara, 2010.
5. NICOLA, I. Pedagogie. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1994, p. 112-113.
6. ȘCHIOPU, U. Psihologia copilului. București: Editura Didactică și Pedagogică.
7. PINK, D. A vinde e omenește: adevărul surprinzător despre cum să-i convingi pe ceilalți. București: Publica, 2013.
8. Comisia Europeană în: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/135EN.pdf (vizitat în 01.12.2017)
9. Ministerul Educației al Republicii Moldova, Curriculum pentru învățământ primar în: http://mecc.gov.md/sites/default/files/document/attachments/curriculum_ciclu_primar_f.pdf (vizitat 23.04.2018)
10. Programul Școala de bani pe roți în: <https://www.bcr.ro/ro/scoala-de-bani> (vizitat în 14.07.2020)
11. www.europroject.org.ro (vizitat în 20.11.2019)